

REGIONÁLNA ŠTÁTNA POMOC

Účelom regionálnej štátnej pomoci je podporovať hospodársky rozvoj a tvorbu pracovných miest v najviac znevýhodnených regiónoch Európy.

PRÁVNY ZÁKLAD

Článok 107 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), najmä jeho odsek 3 písm. a) a c.).

Nariadenie Rady (ES) č. 994/98 zo 7. mája 1998 o uplatňovaní článkov 92 a 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci (splnomocňujúce nariadenie).

Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách, GBER). Nariadenie GBER bolo zmenené nariadením Komisie (EÚ) 2017/1084 zo 14. júna 2017, pokiaľ ide o pomoc na prístavnú a letiskovú infraštruktúru, stropy vymedzujúce notifikačnú povinnosť pri pomoci na kultúru a zachovanie kultúrneho dedičstva a pri pomoci na športovú a multifunkčnú rekreačnú infraštruktúru, ako aj schémy regionálnej prevádzkovej pomoci pre najvzdialenejšie regióny.

Usmernenia o regionálnej štátnej pomoci na roky 2014 – 2020 (2013/C 209/01), ďalej len „usmernenia“, prijala Komisia 19. júna 2013 a účinnosť nadobudli 1. júla 2014.

SÚVISLOSTI

Štátna pomoc vo všeobecnosti znamená akúkoľvek pomoc (bez ohľadu na jej formu), ktorú poskytujú vnútroštátne verejné orgány určitým podnikom (subjektom vykonávajúcim hospodárske činnosti). Pokiaľ tento druh pomoci narúša hospodársku súťaž a vplyva na obchod, nie je zlučiteľná s vnútorným trhom, ak nie je v zmluvách ustanovené inak. Treba kontrolovať schémy pomoci a členské štáty sú preto povinné v súlade s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ informovať Komisiu o všetkých zámeroch v súvislosti s poskytnutím takejto pomoci. Prijatím „splnomocňujúceho nariadenia“ Rada umožnila Komisii vymedziť výnimky (prostredníctvom prijatia nariadení o skupinových výnimkách pre štátnu pomoc), a teda vyhlásiť určité kategórie štátnej pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom a oslobodené od predchádzajúcej notifikácie.

Jednou z vymedzených výnimiek je, že niektoré formy pomoci v určitých regiónoch možno považovať za zlučiteľné s vnútorným trhom. Tento druh pomoci sa nazýva

regionálnou pomocou, ktorej účelom je podpora hospodárskeho rozvoja a tvorba pracovných miest.

Nariadením GBER sa stanovujú osobitné ustanovenia o podmienkach, za ktorých sú schémy regionálnej pomoci zlučiteľné so spoločným trhom a vyňaté z notifikačnej povinnosti. Okrem tohto nariadenia Komisia poskytuje usmernenia týkajúce sa opatrení v oblasti pomoci, ktoré nie sú oslobodené od notifikácie, vrátane usmernení pre regionálnu pomoc. Usmernenia sa uplatňujú na notifikované schémy regionálnej pomoci a individuálnu pomoc.

DRUHÝ POMOCI A PODMIENKY JEJ POSKYTOVANIA

Pravidlá stanovené v usmerneniach sú pre členské štáty základom prípravy máp regionálnej pomoci, na základe ktorých môžu určiť: 1) oblasti, v ktorých môžu spoločnosti dostať regionálnu štátnu pomoc a 2) intenzitu tejto pomoci.

A. Rozsah pôsobnosti

Usmernenia sa v zásade uplatňujú na všetky oblasti hospodárskej činnosti. Z rozsahu pôsobnosti usmernení sú však vylúčené tieto činnosti:

- odvetvia, v ktorých nie je regionálna pomoc zlučiteľná s vnútorným trhom: oceľarský priemysel a odvetvie syntetických vlákien,
- odvetvia, v ktorých pomoc podlieha špecifickým právnym nástrojom a/alebo iným usmerneniam o štátnej pomoci: rybníctvo a akvakultúra, poľnohospodárstvo (s niektorými osobitnými výnimkami), doprava, letiská, energetika,
- činnosti, ktoré sa nepovažujú za zlučiteľné s vnútorným trhom, pokiaľ nie sú splnené všeobecné podmienky ustanovené v usmerneniach a dodatočné špecifické podmienky: širokopásmové siete a infraštruktúra v oblasti výskumu.

Okrem uvedeného sa venuje osobitná pozornosť pomoci veľkým podnikom a prevádzkovej pomoci:

- regionálna pomoc pre veľké podniky nie je podľa článku 107 ods. 3 písm. c) zmluvy zlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ nepodporuje počiatočné investície, ktoré vytvárajú novú hospodársku činnosť, alebo diverzifikáciu existujúcich podnikov na nové výrobky alebo inovácie nových postupov,
- pomoc podnikom zameraná na znižovanie nákladov (prevádzková pomoc) nie je zlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ jej cieľom nie je bojovať proti špecifickým alebo trvalým problémom v znevýhodnených regiónoch (t. j. znížiť ťažkosti, ktorým čelia MSP, kompenzovať dodatočné náklady v najvzdialenejších regiónoch alebo zabrániť úbytku obyvateľstva v riedko osídlených oblastiach alebo ho znížiť).

B. Posúdenie zlučiteľnosti regionálnej pomoci

Notifikovaná regionálna pomoc je predmetom posúdenia zo strany Komisie, čo znamená, že sa vykonáva analýza s cieľom zistiť, či pozitívny vplyv pomoci na cieľ spoločného záujmu presahuje jeho negatívny vplyv na obchod a hospodársku súťaž. Analýza sa týka týchto prvkov:

- príspevok k riadne stanovenému cieľu spoločného záujmu v súlade s článkom 107 ods. 3 zmluvy,
- potreba štátneho zásahu (v situáciách, keď trh nemôže poskytnúť určité podstatné zlepšenia),
- vhodnosť opatrení pomoci na riešenie cieľa spoločného záujmu,
- stimulačný účinok, ktorý vyústi do zmeny správania medzi podnikmi (t. j. podniky sa zapoja do ďalších činností),
- proporcionalita pomoci (t. j. pomoc je obmedzená na minimum s cieľom povzbudiť ďalšie investície alebo činnosti),
- zabránenie neprípustným negatívnym účinkom na hospodársku súťaž a obchod,
- transparentnosť (jednoduchý prístup k informáciám o poskytnutej pomoci).

Schémy pomoci, ktoré by mohli výrazne narušiť hospodársku súťaž, môžu byť tiež predmetom hodnotenia ex post a Komisia môže obmedziť dĺžku trvania týchto schém. Hodnotenie ex post sa môže uplatniť len v prípade schém pomoci s veľkým rozpočtom obsahujúcich nové charakteristiky alebo zahŕňajúcich významné trhové, technologické alebo regulačné zmeny.

C. Mapy regionálnej pomoci – oprávnenosť

Oblasti, ktoré spĺňajú podmienky stanovené v článku 107 ods. 3 písm. a) a písm. c) (ďalej len oblasti „a“ a oblasti „c“), spolu s úrovňou maximálnej intenzity pomoci, musia určiť členské štáty v mapách regionálnej pomoci. Tieto mapy sa oznamujú Komisii, ktorá ich schvaľuje tak, aby sa mohla regionálna pomoc poskytnúť podnikom, ktoré sa nachádzajú v oblastiach určených v mapách. Strop celového rozsahu oblastí „a“ a „c“ je stanovený na 47 % počtu obyvateľov EÚ-28.

1. Oblasti „a“ – článok 107 ods. 3 písm. a) ZFEÚ

V usmerneniach sa uvádza, že ako oblasti „a“ sa môžu označovať^[1]:

- regióny NUTS 2^[2], ktoré majú hrubý domáci produkt (HDP) na obyvateľa podľa štandardu kúpnej sily (PPS) rovnaký alebo nižší ako 75 % priemeru EÚ-27,
- Najvzdialenejšie regióny.

Stropy maximálnej intenzity pomoci v oblastiach „a“ sú takéto:

- 50 % ekvivalentu hrubého grantu (GGE) v regiónoch NUTS 2, ktorých HDP na obyvateľa je nižší alebo rovnaký ako 45 % priemeru EÚ-27,
- 35 % GGE v regiónoch NUTS 2, ktorých HDP na obyvateľa je od 45 % do 60 % priemeru EÚ-27,
- 25 % GGE v regiónoch NUTS 2 s HDP na obyvateľa nad 60 % priemeru EÚ-27.

Uvedené stropy môžu byť zvýšené o maximálne 20 % v menej rozvinutých najvzdialenejších regiónoch a o 10 % v ostatných najvzdialenejších regiónoch.

[1]Príloha I k usmerneniam obsahuje zoznam oprávnených oblastí „a“ podľa jednotlivých členských štátov.

[2]Regióny NUTS: nomenklatúra územných štatistických jednotiek.

Intenzita pomoci sa môže zvýšiť maximálne o 20 percentuálnych bodov v prípade malých podnikov alebo o 10 percentuálnych bodov v prípade stredných podnikov.

2. Oblasti „c“ – článok 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ

V usmerneniach sa rozlišujú dve kategórie oblastí „c“:

- vopred vymedzené oblasti „c“^[3]: oblasti spĺňajúce vopred určené podmienky, ktoré môžu členské štáty vymedziť bez ďalšieho odôvodnenia; do tejto kategórie patria regióny NUTS 2, ktoré boli označené ako oblasti „a“ v rokoch 2011 – 2013, a riedko osídlené oblasti NUTS 2 a NUTS 3, ako aj súčasti regiónov NUTS 3 alebo oblasti, ktoré susedia s regiónmi NUTS 3, za určitých podmienok,
- vopred nevymedzené oblasti „c“^[4]: oblasti, ktoré môžu členské štáty určiť, ak spĺňajú určité sociálno-ekonomické kritériá.

Vzhľadom na vplyv hospodárskej krízy na členské štáty a s cieľom zabezpečiť kontinuitu v mapách regionálnej pomoci stanovujú usmernenia bezpečnostnú sieť a minimálny prah pokrytia obyvateľstva^[5]. V usmerneniach sa uvádza päť súborov kritérií, ktoré sa týkajú sociálno-ekonomických (HDP na obyvateľa, nezamestnanosť), geografických (izolácia) alebo štrukturálnych (významné štrukturálne zmeny, pokles) problémov a ktoré majú členské štáty používať pri určovaní vopred nevymedzených oblastí „c“.

Stropy maximálnej intenzity pomoci v oblastiach „c“ sú takéto:

- 15 % EHG v riedko osídlených oblastiach a v oblastiach (regióny NUTS 3 alebo časti regiónov NUTS 3), ktoré majú spoločnú pozemnú hranicu s krajinou mimo Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) alebo Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO),
- 10 % GGE vo vopred nevymedzených oblastiach „c“.

Tieto stropy sa môžu zvýšiť v bývalých oblastiach „a“ (z 10 % na 15 %) a v oblastiach „c“, ktoré susedia s oblasťou „a“. Intenzita pomoci sa môže zvýšiť maximálne o 20 percentuálnych bodov v prípade malých podnikov alebo o 10 percentuálnych bodov v prípade stredných podnikov.

D. Notifikácia a hodnotenie v polovici obdobia

Na základe ustanovení usmernení musel každý členský štát poskytnúť Komisii jednotnú mapu regionálnej pomoci platnú od 1. júla 2014 do 31. decembra 2020. Tieto mapy preskúmala a schválila Komisia a uverejnili sa v Úradnom vestníku Európskej únie, čím tvoria neoddeliteľnú súčasť usmernení.

Preskúmanie oprávnenosti oblastí regionálnej pomoci (preskúmanie máp regionálnej pomoci v polovici obdobia) sa uskutočnilo v roku 2016 a zmenené mapy regionálnej pomoci budú v platnosti od 1. januára 2017 do 31. decembra 2020.

[3]Príloha I obsahuje špecifické pridelenie pomoci na pokrytie vopred vymedzených oblastí „c“ podľa jednotlivých členských štátov.

[4]V prílohe II k usmerneniam sa stanovuje metóda pridelovania pokrytia vopred nevymedzených oblastí „c“.

[5]Pokrytie vopred nevymedzených oblastí „c“ vrátane spomínaných úprav sa stanovuje v prílohe I.

E. Podávanie správ a monitorovanie

Členské štáty musia uchovávať podrobné záznamy po dobu 10 rokov od dátumu poskytnutia pomoci a na požiadanie musia predložiť Komisii:

- výročné správy,
- informácie o každom opatrení individuálnej pomoci presahujúcej 3 milióny EUR.

ŠTÁTNA POMOC A POLITIKA SÚDRŽNOSTI

Projekty, ktoré sa podporujú v rámci politiky súdržnosti (v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov), musia byť v súlade s právnymi predpismi Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi^[6]. Je na členských štátoch, aby zabezpečili súlad svojich schém pomoci s právnymi predpismi o štátnej pomoci vrátane pravidiel o regionálnej štátnej pomoci a aby v tejto súvislosti analyzovali opatrenia plánované v rámci ich (operačných) programov a plnili prípadné povinnosti týkajúce sa notifikácie. Proces strategického programovania ustanovený v rámci politiky súdržnosti a analýza pomoci podľa pravidiel štátnej pomoci sú naďalej oddelené, ale v určitých prípadoch existuje možnosť využiť analýzu, z ktorej vychádzajú zásahy v oblasti politiky súdržnosti, na zdôvodnenie oprávnenosti štátnej pomoci.

Legislatívny rámec^[7] obsahuje výslovný odkaz na pravidlá štátnej pomoci, najmä v súvislosti s finančnými nástrojmi, operáciami generujúcimi príjmy, verejno-súkromnými partnerstvami, stálosťou operácií atď. Okrem toho, aby sa uľahčilo účinné uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci členskými štátmi, vyplácanie prostriedkov je podmienené plnením záväzkov (ex ante kondicionality)^[8], medzi ktoré patria opatrenia na školenie zamestnancov a posilňovanie administratívnych kapacít v tejto oblasti v členských štátoch.

Uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci je jednou z „rizikových“ oblastí vykonávania politiky súdržnosti a častou je príčinou chýb zistených audítormi.

V novembri 2018 Rada prijala nariadenie (EÚ) 2018/1911, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2015/1588 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci. Jeho cieľom je zlepšiť vzájomné pôsobenie programov financovania EÚ s pravidlami štátnej pomoci. Zmeny sa týkajú troch oblastí: vnútroštátneho financovania v kombinácii s nástrojmi Fondu InvestEU; výskumu, vývoja a inovácií (Horizont Európa, „známka excelentnosti“) a pomoci pre Európsku územnú spoluprácu.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament už niekoľkokrát vyjadril svoje obavy, pokiaľ ide o súlad medzi hospodárskou, sociálnou a územnou súdržnosťou na jednej strane a pravidlami hospodárskej súťaže na druhej strane.

[6] Článok 6 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013.

[7] Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013.

[8] Časť II prílohy XI k nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013.

V procese modernizácie štátnej pomoci, ktorá sa začala v roku 2012 a v ktorom Komisia predložila svoje návrhy v súlade s č. 109 ZFEÚ, sa s Parlamentom len konzultovalo a nemohol sa vyjadrovať k prijímaniu usmernení. Vo svojom uznesení z 12. júna 2013 o regionálnej politike ako súčasť širších systémov štátnej pomoci podporil návrh usmernení Komisie, žiadal väčšiu konzistentnosť so všeobecným nariadením o skupinových výnimkách a inými usmerneniami a vyjadril obavy v súvislosti s tým, či sú pravidlá štátnej pomoci v súlade s uplatňovaním nástrojov politiky súdržnosti (Európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi), najmä pokiaľ ide o rovnaké zaobchádzanie s oblasťami patriacimi do rovnakej kategórie regiónov v rámci politiky súdržnosti. Parlament žiadal zachovanie alebo zvýšenie celkového pokrytia regionálnej pomoci nad predchádzajúci strop 45 % a podporil vytvorenie bezpečnostnej siete pre bývalé oblasti „a“, ako aj osobitné ustanovenia pre riedko osídlené, najvzdialenejšie a ostrovné regióny. Zdôraznil tiež potrebu špecifických výnimiek, najmä v oblastiach vážne zasiahnutých hospodárskou krízou.

Parlament zastáva názor, že štátna pomoc by sa mala v prvom rade poskytovať MSP, ale vylúčenie veľkých podnikov by mohlo znamenať stratu pracovných miest, a preto by takéto podniky mali byť aj naďalej oprávnené v oblastiach „c“, pričom by však mali podliehať osobitnej kontrole.

Vo svojom uznesení z 13. septembra 2016 o plnení tematického cieľa „zvýšenie konkurencieschopnosti MSP“ Parlament vyzval Komisiu, aby vytvorila také podmienky štátnej pomoci, ktoré nebudú diskriminovať MSP a ktoré budú v súlade s podporou pre podniky v rámci politiky súdržnosti, a aby naplno využila schémy pomoci založené na všeobecnom nariadení o skupinových výnimkách (GBER), pričom ozrejmi väzby medzi pravidlami EŠIF pre MSP a pravidlami štátnej pomoci.

Vo svojom uznesení zo 17. apríla 2018 o posilnení hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v Európskej únii: správa Európskej komisie, Parlament uviedol, že je potrebné urýchliť postupy štátnej pomoci tam, kde sa vyžaduje súlad. Parlament takisto vyjadril podporu jednotnému a koherentnejšiemu zaobchádzaniu s európskymi fondmi v rámci priameho hospodárenia a kohéznych fondov, pokiaľ ide o štátnu pomoc.

Vo svojom uznesení zo 6. júla 2017 o podpore súdržnosti a rozvoja v najvzdialenejších regiónoch EÚ: vykonávanie článku 349 ZFEÚ Parlament vyzýva Komisiu, aby sa v usmerneniach o regionálnej štátnej pomoci a v nariadení GBER viac opierala o články 107 (3) a) a 349 ZFEÚ s cieľom prispieť k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju najvzdialenejších regiónov a venovať im väčšiu pozornosť.

Diána Haase / Marek Kołodziejski
04/2019

